

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

الملجأ - سماح إدريس
Al-malja^ʔ – Samāḥ Idrīs

En litterär granskning av boken
samt dess plats i arabisk barnlitteratur

Göteborgs Universitet
Institutionen för språk och litteraturer
Johan Petersson
Kandidatuppsats, Arabiska
Handledare: Tetz Rooke
Vårterminen 2011

ABSTRACT

Författare: Johan Petersson
Titel: *Al-malja*[?] – Samāḥ Idrīs: En litterär granskning av boken samt dess plats i arabisk barnlitteratur
Handledare: Tetz Rooke
Organisation: Göteborgs Universitet, Humanistiska fakulteten, Institutionen för språk och litteraturer, Arabiska
År: 2011
Språk: Svenska

Sammanfattning: Den här uppsatsen presenterar en litterär analys av boken *Al-malja*[?], skriven av den libanesiske författaren Samāḥ Idrīs och utgiven år 2005. Jag menar att *Al-malja*[?] skiljer sig från det som man hittills kunnat kalla normen för arabisk barnlitteratur, då den inte tycks passa in i någon av de kategorier som majoriteten av de övriga böckerna i genren kan delas in i. I min analys av boken diskuterar jag bokens språk, anlägger ett genusperspektiv, berör humorn samt belyser bokens underliggande budskap. Jag vill hävda att *Al-malja*[?] på många sätt är en modern bok som vänder sig till en ny generation läsare, där författarens medvetna förhållningssätt – att underhålla snarare än att enbart undervisa – är bokens styrka. *Al-malja*[?] är skriven för barn, ur ett barns perspektiv och kan vara med och bidra till vad som förhoppningsvis innebär en förändring vad gäller den arabiska barn- och ungdomslitteraturens svaga ställning i arabvärlden idag samt locka en ny generation ungdomar till läsning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

0.1 INLEDNING.....	4
0.2 Syfte.....	4
0.3 Varför denna bok?.....	5
0.4 Om översättningar i denna uppsats.....	5
0.5 Om transkribering i denna uppsats.....	6
0.6 Avslutande kommentarer.....	6
1.1 KAPITEL I: BAKGRUND.....	7
1.2 En kort presentation av författaren.....	7
1.3 Arabisk barnlitteratur.....	9
1.4 Avslutande kommentarer.....	11
2.1 KAPITEL II: ANALYS.....	12
2.2 Kort sammanfattning av boken.....	12
2.3 Språk.....	13
2.4 Genus.....	15
2.5 Humor.....	21
2.6 Budskap.....	25
SLUTSATS.....	28
KÄLLFÖRTECKNING.....	29
BILAGOR	
Bilaga I: Transkribering av det arabiska alfabetet.....	30
Bilaga II: Illustration av ‘Umar al-Ḳūrī (ur <i>Al-malja</i> ?, sidan 48).....	31

0.1 INLEDNING

I denna uppsats som faller inom ämnet arabisk barnlitteratur, gör jag en litterär granskning av boken *Al-malja*², skriven av författaren Samāḥ Idrīs. Efter att ha givit läsaren en bakgrund där jag presenterar författaren och i all korthet redogör för arabisk barnlitteratur i allmänhet, analyserar jag boken samt gör ett försök att placera boken i sitt sammanhang. Jag menar att *Al-malja*² till viss del avviker från den hittills rådande normen för hur arabisk barnlitteratur ser ut, vilket jag diskuterar närmare i min analys av boken. Där granskar jag boken utifrån olika perspektiv, med fokus på hur den eventuellt skiljer sig från genren i övrigt. Jag behandlar bland annat aspekter som språk, genus, humor och budskap samt diskuterar miljön i vilken handlingen utspelar sig i. Eftersom boken är skriven på arabiska och min uppgift delvis varit att ta mig igenom den och ta reda på vad den handlar om, presenterar jag i början av analysen en kort sammanfattning av själva berättelsen. I min slutsats sammanfattar jag resultatet av analysen och i källförteckningen finns fulla hänvisningar till de källor jag refererar till i min uppsats.

0.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att presentera en litterär granskning av *Al-malja*² samt att dra slutsatser om hur boken eventuellt skiljer sig från övrig arabisk barnlitteratur. Några frågor jag söker svara på i uppsatsen är: Vad handlar boken om? Är boken lämplig för barn att läsa? samt Hur porträtteras kvinnans roll i boken?

0.3 Varför denna bok?

När jag valde boken utgick jag först ifrån några kriterier. Jag ville att boken skulle vara skriven av en arabisk författare i original och inte vara en översättning från något annat språk. Jag ville också att själva berättelsen skulle vara helt och fullt författarens egen skapelse och inte stamma från något historiskt epos, någon folksaga, hjältelegend eller religiös krönika. Dessutom ville jag att boken skulle rikta sig till barn ungefär i åldrarna 10 – 12 och att bokens omfattning skulle göra den tidsmässigt rimlig som föremål för analys inom ramen för en kandidatuppsats. När jag begränsat urvalet efter dessa kriterier valde jag slutligen *Al-malja*? dels för att berättelsen verkade intressant och dels för att min handledare kunde intyga att författaren var en välkänd och viktig person inom arabisk litteratur och därför intressant att granska.

0.4 Om översättningar i denna uppsats

Alla citat från boken ges både på arabiska i original och översatta till svenska. Alla dessa översättningar är fria översättningar som jag själv gjort som hjälp för den icke arabisktalande läsaren. Översättningen är emellertid inte en poäng i sig, utan citaten från boken finns där för att stödja mina påståenden i analysen av berättelsen. I vissa fall diskuterar jag kort översättningen och belyser eventuella problem eller tvetydigheter. I det fall läsaren kan läsa citaten i original, uppmuntras denne att göra så.

0.5 Om transkribering i denna uppsats

När arabiska namn anges i löpande text i uppsatsen, har jag gjort detta med hjälp av transkribering till latinska bokstäver. Jag har då använt mig av samma standard som i *The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic*. I korthet innebär det att korta vokaler transkriberas: a, i, u och långa motsvarande vokaler markeras med ett vågrätt streck över bokstaven. *Hamza* (ء) i början av ett ord utelämnas, men markeras i övrigt med ett ^ʾ. Emfatiska konsonanter markeras med en punkt under bokstaven och *Shadda* indikeras genom dubblering av konsonanten. Bestämd artikel separeras delvis från sitt ord med ett bindestreck och de så kallade mån- och solkonsonanterna markeras, dvs. varje transkribering av bestämd artikel läses som den är skriven. I min uppsats har jag valt att inte kursivera personnamn, däremot är övriga transkriberingar kursiverade. Jag har inte ändrat transkriberade namn i direkta citat, utan återger exakt vad som står i källan. Se bilaga för en fullständig beskrivning av hur det arabiska alfabetets bokstäver transkriberas.

0.6 Avslutande kommentarer

I denna inledning har jag givit en kort beskrivning av uppsatsens upplägg, presenterat uppsatsens syfte och motiverat valet av boken i fokus. Jag har även givit korta kommentarer angående översättning och transkribering av arabiska namn. I det kommande kapitlet ger jag läsaren den bakgrund som behövs för att på bästa sätt kunna ta del av min analys genom att presentera författaren samt ge en kortfattad historisk överblick över arabisk barnlitteratur i allmänhet.

1.1 KAPITEL I: BAKGRUND

För att kunna förstå hur *Al-malja*⁹ skiljer sig från arabisk barn- och ungdomslitteratur i övrigt ger jag i detta kapitel läsaren nödvändig bakgrund; ett kortfattat författarporträtt samt en historisk översikt över arabisk barnlitteratur i allmänhet.

1.2 En kort presentation av författaren

I boken *Världens barnboksförfattare* beskrivs Samāḥ Idrīs som ”...en välkänd kulturell och politisk författare, som doktorerat på modern arabisk litteratur och är chefredaktör och arvtagare till den betydelsefulla arabiska kulturtidskriften Al Adab, inklusive ett förlag med samma namn” (Isaksson & Hallonsten, 2008:164). Vidare berättas det i samma bok om Idrīs att han föddes år 1961 i Libanon och att trots hans kärlek till arabiskan som han kämpar för, fick han en tankeställare när han upptäckte att hans egna barn inte hade något intresse av att läsa detta språk. Istället tyckte de att arabiskan, liksom de arabiska barnböckerna, var gammaldags och ful. Samāḥ Idrīs fru, Kirsten Shield, är arabisktalande men född i USA. På hennes förslag började han banda de godnattsagor han berättade för barnen så att de skulle kunna lyssna på dem och hålla arabiskan levande under sina sommarlovsveckor i USA. När han sedan fyllde 41 år fick han i present av henne dessa berättelser utskrivna och hon bad honom redigera dem. Detta resulterade i en serie kallad ”Berättelser om barn i Beirut” som omedelbart blev populära efter att de lanserats på den arabiska bokmässan den 23 december 2003.

Efter denna mäsas, i en intervju av Samir Nassar Melki för The Daily Star, säger Samāḥ Idrīs:

”Jag ville hantera arabiskan som ett levande språk, inte som en mumie som levt i en inkubator under århundraden. Därför använder jag turkiska uttryck och persiska lika väl som engelska och franska eftersom vi talar så och på så sätt visar att arabiskan är ett levande språk som kan införliva nya ord och uttryck” (Isaksson & Hallonsten, 2008:166). Vidare berättas att detta nya sätt att skriva för barn blev kritiserat för att ruinera det arabiska språket, vilket också Idrīs blivit anklagad för. Men enligt honom var problemet egentligen att vissa lärare inte kan arabiska och anser att vissa ord som verkligen är klassisk arabiska inte är det. Idrīs säger följande om sin författarstil: ”Jag skriver böcker som gör läsningen till ett nöje. Jag vill inte lära ut något, eftersom undervisning ibland dödar språket. Jag vill istället få barnen att fångas av språket och associera det med något roligt och uppleva hur språket uttrycker känslor som de själva ännu inte kan formulera” (Isaksson & Hallonsten, 2008:167). Idrīs är också aktiv för ett självständigt Libanon och för ständigt denna kamp i sin tidskrift.

Genom ungdomsböckerna *Al-malja*⁹ och *An-naṣṣāb* bröt Idrīs den tystnad som omgav inbördeskriget i Libanon, speciellt vad gäller ungdomar. Detta skriver han också rätt ut i den lilla epilög som finns i slutet av *Al-malja*⁹ efter att ha berättat om livet i skyddsrummet:

كانت تلك، يا أصحابي، ليلة (بسيطة) من ليالي الحرب اللبنانية.
أعرف أن كثيرا منا، اليوم، لا يريد أن يذكر ((تلك)) الحرب، ولا أن يخبر أولاده بما حدث لنا... أو بما فعله بعضنا.

”Detta, mina vänner, var en 'normal' natt under det libanesiska kriget. Jag vet att många av oss, idag, inte vill minnas 'det där' kriget, och inte heller berättar för sina barn vad som hände oss... eller vad några av oss gjorde.” (Idrīs, 2005:52)

1.3 Arabisk barnlitteratur

I en intervju utförd av Samir Nassar Melki för The Daily Star efter den arabiska bokmässan den 23 december 2003 uttrycker Samāḥ Idrīs följande:

”När du ser vad som finns för barn av arabisk litteratur är det mycket deprimerande. De flesta barnböcker är dåliga översättningar från franska eller engelska. Ännu värre är att några förlag är klumpiga nog att låta bilderna komma i samma ordning som originalen, medan texten löper i motsatt riktning. Böckernas karaktärer är europeiska med berättelser som libanesiska barn inte kan identifiera sig med. Om de är arabiska så har de historiska hjältar som huvudpersoner, hämtade från berättelser tusen år tillbaka i tiden.” (Isaksson & Hallonsten, 2008:165-166)

Samāḥ Idrīs anser att värre än allt annat i de arabiska barnböckerna är de predikningar som barnen utsätts för, vilket gör läsningen till religiösa ceremonier i stället för nöje och leder barnen bort från litteraturen. Hans övertygelse är att det som händer i det verkliga livet runt omkring oss är tillräckligt underhållande att läsa om (Isaksson & Hallonsten, 2008:166).

Sonia Nimr, barnboks författare och doktor i 'oral history', berättar om bristen på palestinsk barnlitteratur. Numera undervisar hon vid Bir Zeit-universitetet utanför Ramallah i historia, filosofi och muntliga traditioner. ”Hon menar att hyllandet av det högtravande arabiska skriftspråket står i vägen för utvecklingen av en modern palestinsk barnlitteratur, även om man på senare år har kunnat se en viss ljusning” (Isaksson & Hallonsten, 2008:169-170). Nimr skriver både på engelska och arabiska, och vad gäller

hennes författarstil menar kritikerna att: ”[...] hon förstör barns språkkänsla genom sina vardagliga, galna och olämpliga historier. Själv hävdar hon med eftertryck motsatsen” (Isaksson & Hallonsten, 2008:170).

Traditionellt har de flesta arabiska barnboksförfattare primärt skrivit litteratur för vuxna, men skrivit barnböcker som en bisyssla (Rooke, 2004:1). Däremot har det varit brist på professionella renodlade barnboksförfattare. Rooke beskriver hur politiken präglat den stora utgivningen av barnlitteratur vid förlaget Dār Al-fata Al-‘arabi i Beirut på 60- och 70-talet där bland andra den enormt produktiva syriern Zakariya Tamir gav ut sina böcker. Rooke nämner honom tillsammans med egyptiern Kamil al-Kilani, vilken han beskriver som den förste betydande barnboksförfattaren på arabiska. Sedan skriver han hur läsvanorna domineras av översatt västerländsk litteratur: ”Den översatta barn- och ungdomsbokens stora betydelse antyder den inhemska barnbokens svaga ställning. Ja, idag tycks det faktiskt inte finnas någon arabisk barnboksförfattare som de flesta känner till, på samma sätt som man känner till Zakariya Tamir och Kamil al-Kilani. Åtminstone har ingen av dem jag frågat kunnat ge mig något sådant namn” (Rooke, 2004:3).

Rooke menar att den arabiska barnlitteraturen domineras av tre genrer: religiösa berättelser, folksagor och djurfablar samt didaktiska böcker baserade på koncept eller fenomen (liknande Gunilla Woldes Totte-böcker). Han nämner samtidigt att det muntliga sagoberättandet för barn är mer levande och vanligt än högläsning ur böcker samt att den dominerande synen på barnlitteratur i samtliga arabländer kan beskrivas som konservativ.

Han förklarar att:

”Synen på barnboken generellt är att den skall vara uppfostrande och skolande. Budskapet måste vara 'ideologiskt' korrekt, d.v.s det får inte bryta mot vad

läran eller dogmen föreskriver. Dygdig skall fabeln vara och därmed också barnet. Lydnad, respekt och religiositet är de värden som barnboken skall lära ut. Arabisk barnlitteratur har fram till idag för det mesta varit tendenslitteratur, antingen genomsyrad av politisk, nationalistisk eller religiös ideologi.” (Rooke, 2004:4)

Detta, berättar Rooke vidare, gäller även synen på översatt barnlitteratur. Den islamistiska strömningen är för tillfället en stark kulturfaktor och detta påverkar den sekulära litteraturen genom de värderingar som propageras och det tryck som utövas. Kristin Nevermo bekräftar i sin magisteruppsats den arabiska barnbokens fostrande roll: ”Som barnlitteratur ellers i verden, har arabisk barnlitteratur vært preget av pedagogisk tenkning og kravet om å være moralsk oppbyggende” (Nevermo, 2009:33).

Mona Henning, som sedan 1986 driver barnboksförlaget Dār Al-Mūna berättar att: ”Barnböcker har inte varit särskilt högt prioriterade i arabländerna. När jag själv var barn läste jag inga barnböcker, för det fanns inga” (Henning, 1990:21). Detta dåliga utbud av relevant arabisk barnlitteratur bekräftar Valentina Cedernil i sin kandidatuppsats:

”Having never found a non-religious or non-historical Arabic children’s book for sale in the Middle East during my many years there - in spite of my old habit of combing book shops, book fairs, and second hand shops for any trace; it is with great interest I will now approach the selection of books that I have found here in Sweden, half a world away, in order to satiate my curiosity.” (Cedernil, 2011:3)

1.4 Avslutande kommentarer

I detta kapitel har jag givit ett porträtt av författaren till boken som är föremål för min uppsats samt gjort ett försök att ge läsaren en inblick i arabisk barnlitteratur, för att på så sätt bättre kunna förstå vilken roll *Al-malja*⁷ har i sitt sammanhang. I nästa kapitel kommer jag att analysera boken med fokus på språk, genus, humor och budskap.

2.1 KAPITEL II: ANALYS

I detta kapitel kommer jag att analysera *Al-malja*² utifrån olika perspektiv som känns relevanta för att belysa hur boken skiljer sig från arabisk barnlitteratur i övrigt samt bedöma om den ur olika aspekter är lämplig för barn. De perspektiv som jag väljer att belysa i min analys av boken är språk, genus, humor och eventuell sensmoral och underliggande budskap och lärdomar. För att underlätta för läsaren ger jag innan själva analysen en kort sammanfattning av handlingen i boken utan att gå in på detaljer eller dra några djupare slutsatser.

2.2 Kort sammanfattning av boken

*Al-malja*² är en bok i serien *Qiṣṣa lil-fatayāt wal-fatayān*, skriven av Samāḥ Idrīs, illustrerad av ʿUmar al-Ḳūrī och utgiven 2005 av Dār Al-ādāb. Boken är tryckt i A5-format med totalt 54 sidor och uppdelad i sju kapitel.

*Al-malja*² handlar om pojken Māzin som också är berättarröst och berättar handlingen i jag-form. Själva ramhandlingen är att han många år senare som vuxen blir påkörd bakifrån av en bil och finner att föraren är en gammal bekant. Denne får honom att minnas sin barndom under krigets Libanon, då de bodde i samma hus och tillsammans med de övriga grannarna i huset delade på ett skyddsrum i husets källare. Māzin ser tillbaka på dagarna och nätterna nere i skyddsrummet med glädje, för då fick barnen i huset ett tillfälle att träffas, leka och visa upp sina nya saker eller konster de lärt sig.

Sedan handlar resten av boken om vad som hände i detta skyddsrum medan bomberna föll över staden där ovanför; hur de vuxna debatterade om krigets orsak eller något annat politiskt, hur de bekämpade myggen som höll på att fullständigt förtära det libanesiska folket i de fuktiga skyddsrummen och hur Māzin och hans vän, förebild och stora kärlek Turayyā vill utforska källaren och olovligt tar sig in i ett mystiskt rum tillhörande en av de boende i huset. Det gick rykten om att rummet skulle tjäna som förråd för droger och vapen, men istället visar det sig innehålla stora mängder godis. Under en period går barnen regelbundet ner och tar av godiset, men de blir tillslut påkomna när de tas på bar gärning av rummets hyresgäst och ägare till den intilliggande butiken vars förråd de stulit från.

Māzin minns också med fasa hur han en natt när familjen i all hast söker skydd undan krigets bomber glömmer sin hund Sultān uppe i lägenheten inlåst i sin bur. Han får dock en chans att spela hjälte då han senare under natten medan alla sover går upp och hämtar honom. Boken slutar med en kort redogörelse för vad som hände efter kriget, vart alla som bodde i huset tog vägen och hur livet återgick till det normala för många av dem.

2.3 Språk

*Al-malja*² är skriven på modern standard arabiska (MSA), men författaren använder korta lättförståeliga satser och undviker de mest högtravande orden och grammatiska formerna. Därför liknar språket på sätt och vis mer den talade än den skrivna arabiskan. I dialoger och andra ställen i boken där direkt tal eller tankegångar återges används även där i första hand en sorts förenklad MSA, men även libanesisk dialekt förekommer – ibland till och

med blandat med MSA. Denna blandning skulle potentiellt till och från kunna orsaka problem för förståelsen för den som inte är på sin vakt och har i åtanke att dialektala ord och fraser förekommer. Typexemplet är huruvida *mā* indikerar negation före ett verb i imperfekt eller inte. Några exempel på när dialektala ord används i boken är:

((ميزو... مازن... مزونة... وينك؟))

”Mīzu... Māzin... Mazzūna... **Var är du?**” (Idrīs, 2005:46)

((ماما، بابا، أنا منيح. لا تخافوا. نازل!))

”Mamma, Pappa, **jag mår bra**. Var inte rädda. Jag kommer ner!” (Idrīs, 2005:46)

((بسيطة يا جماعة. ليش العجلة؟! مجردة تنقيرة!))

”Inga problem gott folk. **Varför** så bråttom? Det är bara en struntsak!” (Idrīs, 2005:7)

((بسيطة يا عالم. على مهل. تنقيرة بس. الدنيا لسه بخير!))

”Inga problem gott folk. Ta det lugnt. Det är **bara** en struntsak. Världen har inte gått under!” (Idrīs, 2005:15)

Att författaren på detta sätt blandar MSA och dialekt, samt försöker hålla språket på en enkel nivå kan tyda på en liberal inställning till hur språket bör användas (se även avsnittet om författaren). I arabvärlden pågår ständigt debatten om hur det arabiska språket bör undervisas och konservativa och liberala krafter står här i konflikt. De som vill bevara det klassiska språket menar att dialektala fraser, låneord från engelskan och annat förstör arabiskan och de som vill förnya och förenkla språket menar att glappet är för stort mellan det skrivna och det talade och att förändringar i språket är nödvändiga för att anpassa det till dagens behov.

2.4 Genus

Teorin jag utgår ifrån i detta avsnitt hämtar jag delvis från studier gjorda av Lena Kåreland, professor i svenska vid Institutionen för didaktik vid Uppsala universitet, och som bakgrund till kapitlet presenterar jag här några citat från boken *Modig och stark – eller ligga lågt, Skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Kåreland är redaktör och medförfattare till boken, och de första tre citaten kommer från bokens inledning vilken hon själv författat, först:

”Varje samhälle bygger på en genusordning, ett mer eller mindre tydligt mönster mellan kvinnligt och manligt, mellan sysslor och beteenden som kopplas till kvinnor respektive män. Det manliga är ofta överordnat det kvinnliga och värderas högre.” (Kåreland, 2005:10)

vidare skriver hon att:

”Genusordningen eller genussystemet formar vårt psykiska liv, influerar våra drömmar, våra förhoppningar och begär. Vad som betraktas som kvinnligt respektive manligt är både kulturellt och historiskt betingat. Det omskapas ständigt och förhandlas i sociala relationer.” (Kåreland, 2005:11)

samt att:

”I linje med ett tänkande influerat av poststrukturalismen kan barn ses som aktörer med möjlighet att inta olika positioner både inom och utanför gällande genussystem. Men deras agerande och deras situation beror i hög grad på vilka positioner som erbjuds dem av omvärlden. Att anlägga genusperspektiv kan därför handla om att försöka se hur föreställningar om kön, om manligt och kvinnligt, möjliggör eller begränsar flickors och pojkars, kvinnors och mäns utveckling, bland annat därigenom att det sätt på vilket man blir bemött och behandlad av omgivningen är klart könsberoende.” (Kåreland, 2005:11-12)

Detta betyder alltså enligt Kåreland att det alltid finns en genusordning i samhället, som formar oss alla och ger oss föreställningar om manligt och kvinnligt, och som i slutändan påverkar barns möjligheter och utveckling. I detta kapitel söker jag svara på huruvida

sådana föreställningar finns tydligt förmedlade i *Al-malja*⁷ eller inte, samt hur dessa i så fall ser ut.

Det fjärde kapitlet i boken *Modig och stark – eller ligga lågt*, (en artikel författad av Kåreland och Agneta Lindh-Munther) innehåller många viktiga tankar om barnlitteratur. Visserligen handlar kapitlet i huvudsak om skönlitteratur i förskolan, men jag vill hävda att mycket utav det som står att finna där går att applicera även på litteratur för barn i mellanstadieåldern. En del tankar och påståenden är dessutom av en mer allmän karaktär; bland annat kan vi läsa att:

”Barnböcker liksom annan litteratur uttrycker kulturella värderingar och tydliggör sociala mönster och förmedlar därmed även samhällets syn på vad som är feminint och maskulint.” (Kåreland & Lindh-Munther, 2005:126)

senare i samma stycke menar författarna att:

”Det är även viktigt att studera i vad mån berättelserna låter barnen upptäcka vilka positioner som är möjliga för dem att inta som individer. Inte bara böckernas innehåll utan också de metaforer som används samt de relationer och mönster för makt och längtan som finns i texten bör därför uppmärksammas.” (Kåreland & Lindh-Munther, 2005:126-127)

I slutet av kapitlet, i en avslutande kommentar om den barnlitteratur som ingått i studien, uttrycker författarna hur:

”Flickor och pojkar, kvinnor och män intar en mängd olika positioner och speglar olika förhållningssätt och beteenden. Men trots allt ser man fler exempel på ett konformt genusmönster än på radikala brott mot genuskonventionerna. Det kan noteras att särskilt de vuxna som figurerar i bakgrunden ofta är tecknade efter könsschablonerna. Visserligen har vi funnit böcker där pojkar tillåts visa rädsla och får känna sig små och ängsliga, liksom böcker där flickor gett prov på styrka och utåtagerande. Men detta är undantag.” (Kåreland & Lindh-Munther, 2005:150-151)

Vad är då typiska porträtt av manligt och kvinnligt enligt traditionella könsmonster i litteraturen? Det första kapitlet i *Modig och stark – eller ligga lågt* är författat av Kåreland

och håller viktiga svar. Det är en text som beskriver en analys ur ett genusperspektiv i två barnböcker i vilka Kåreland menar att huvudpersonerna porträtteras enligt traditionella könsmonster. Analysen i sig är naturligtvis för begränsad för att man ska kunna dra några generella slutsatser, men eftersom författaren uttryckligen skriver att porträtten är traditionella får vi ändå en idé om vad som enligt Kåreland utgör traditionella könsmonster. Även dessa böcker riktar sig till något yngre barn än vad boken i mitt fokus gör, men slutsatserna om vad som kan betraktas som kvinnligt respektive manligt kan, menar jag, likväl användas i min analys.

Fyra viktiga slutsatser om traditionella könsmonster går att urskilja ur denna text skriven av Kåreland. Den första är att pojkar i barnböcker i större utsträckning ger sig själva ett uppdrag, medan flickor i större utsträckning blir tilldelade ett uppdrag, t ex av en vuxen (Kåreland, 2005:49). Den andra slutsatsen handlar om hur barnen i böckerna löser sina problem. Där flickor oftare beskrivs vilja vara till lags, medan pojkar i högre grad är olydiga och utåtagerande (Kåreland, 2005:38-39). Den tredje saken man kan urskilja angående könsmonster är att flickor skildras som mer beroende av sin omgivning – pojkar mindre (Kåreland, 2005:49). Så till sist att närhet och intimitet med vuxna oftare beskrivs som någonting viktigt för en flicka, medan frihet och handlingsutrymme tycks vara av vikt för pojkar i barnböcker (Kåreland, 2005:37).

Om en annan barnbok fastslås att: ”Sammantaget är det slående hur traditionellt könsmonstret är i denna bok. Manlighet kopplas till säkerhet, pondus och aktivitet; kvinnlighet till rädsla, oro, passivitet och förtvivlan” (Kåreland & Lindh-Munther, 2005:142), samt om barnböcker i allmänhet att: ”Styrka och aktivitet står i hög grad

pojarna för, anpasslighet och passivitet kännetecknar flickornas beteende” (Kåreland & Lindh-Munther, 2005:128). Dessutom får vi i boken *Barnboken i samhället* av Lena Kåreland lära oss att: ”Flera forskare har noterat att flickor är underrepresenterade i de litterära texter som tas upp såväl på mellan- och högstadiet som på gymnasiet” (Kåreland, 2009:120). Passivitet, vilja att vara till lags, beroende av sin omgivning, anpasslighet, rädsla, oro samt närhet och intimitet med vuxna är alltså egenskaper som traditionellt ofta tilldelas flickor i barnlitteraturen. Olydnad, utåtagerande, oberoende, frihet, handlingsutrymme, aktivitet och pondus tycks däremot traditionellt oftast beskriva en pojkes egenskaper.

Kan då barnen i *Al-malja*² sägas representera porträtt som beskriver traditionella könsmonster? För att börja med bokens huvudperson, Māzin, så framstår han som en orolig själ som ofta önskar att han hade bättre självförtroende, vilket han också ger uttryck för när han står i hörnet bakom Turayyā som försvar honom mot de vuxnas anklagelser:

ما أفسلني!
صغير، وسأبقى صغيراً. ألم يكن باستطاعتي إنا أن أدافع عن سلطان وعن نفسي؟

”Det är så frustrerande! Jag är liten, och jag kommer alltid att vara liten. Kunde jag inte klara av att själv stå upp för Sulṭān och mig?” (Idrīs, 2005:49)

När Māzin glömt sin hund börjar han gråta (Idrīs, 2005:22), och han beskriver sin utsatthet när de vuxnas besvikna, allvarliga blickar genomborrar honom för att han glömt ta med insektsgiftet som han ansvarade för (Idrīs, 2005:26). Detta, förklarar han, är också något han helst inte vill att hans vän Turayyā ska se. Han vill vara stark och kunna stå upp för sig själv. Så, när han återvänt efter det att han räddat sin hund men tappat insektsgiftet på vägen tillbaka, somnar han och har följande dröm:

رأيت حشودا تصفق وتهلل. رئيس الجمهورية يسلمني كأسا ذهبية ويصافحني. أحاول أن أرفع الكأس
فوق كتفي، فتسقط مني.
أفيق مدعورا.

”Jag såg folkmassor som applåderade och hurrade. Presidenten överlämnade en gyllene pokal och skakade hand med mig. Jag försökte lyfta pokalen över mina axlar, men tappade den. Jag vaknar skräckslagen.” (Idrīs, 2005:49)

Intimitet med de vuxna verkar vara viktigt för Māzin. När han återvänder oskadd efter att ha hämtat sin hund beskriver han hur han slänger sig i sin mors armar och hur han, hans mor och far kramas medan Sultān hoppar på bakbenen mellan dem. (Idrīs, 2005:46)

I bokens fjärde kapitel får vi för första gången lära känna Turayyā. Hon är två år äldre än Māzin, och den av de boende i huset som ligger honom närmast hjärtat (Idrīs, 2005:27). Māzin berättar om hennes mod, t ex den gången nere i skyddsrummet då Turayyās pappa och Māzins mamma hamnat i en politisk diskussion om vem som bar skulden till krigets utbrott, och Turayyā trotsade sin far och höll med Māzins mamma istället. Hon kallade till och med sin fars idéer för absurda (Idrīs, 2005:28). Vid ett annat tillfälle, när Turayyā och Māzin tillslut blivit avslöjade som godistjuvar hos konditoriägaren Samīr al-ʿAwwād, visar Turayyā upp en annan typ av fräckhet. Då de boende i huset åter samlas nere i skyddsrummet, varnar hon alla för att äta något från al-ʿAwwāds konditori, då hon påstår att hon drabbats av våldsam diarré på grund av en enda liten godisbit därifrån, och lägger till att de inte ska låta sig luras av godsakernas utseende (Idrīs, 2005:35). Tilläggas bör att det var på Turayyās initiativ som barnen gick för att utforska det mystiska rummet som visade sig vara ett förråd för godis.

Den gången Māzin räddade sin hund men för andra gången glömde insektsgiftet står de vuxna tysta och ger honom anklagande och sårande blickar. Ummu Hāni ironiserar

över honom och, sin vana trogen, kallar hans hund smutsig. Då berättar Māzin hur förvånade alla blev när de hörde en röst från hörnet av skyddsrummet:

((حرام عليكم))، قالت ثريا، ((كلنا نغلط وننسى... ونقع. ثم إن الكلب، يا عمتي أم هاني، كائن حي لم يؤذ أحدا، ولا يستحق أن يؤذيه أحدا!))

”Ni borde skämmas!”, sade Turayyā, ”Vi felar allihop, och glömmer... och faller. Och vad gäller hunden, min gode dam Ummu Hāni, så är han en levande varelse som inte gjort någon något illa, och som inte förtjänar att någon gör honom illa!” (Idrīs, 2005:49)

Detta är illustrerat i en mycket talande bild på sidan 48 (se bilaga II). I hörnet står Māzin med sin hund i famnen och tittar ner i marken och ser bedrövad ut. Framför honom står Turayyā med händerna i sidorna och ser arg ut då hon talar till de vuxna.

I bokens epilog, då Māzin berättar vad som hände efter kriget och hur det gått för alla som bodde i huset, kan vi läsa följande:

أما ثريا، حبي الأول (أو الثاني)، فلا أعرف أين سافرت مع أبيها الملحق الثقافي . لكنها تبقى بالنسبة إلي، حتى اللحظة، مثالا للشجاعة وقوة الشخصية... والإثارة.

”Vad gäller Turayyā, min första kärlek (eller andra), så vet jag inte vart hon reste med sin far kulturattachén. Men för mig förblir hon, intill denna stund, en modell för mod och karaktär... och attraktion.” (Idrīs, 2005:53)

Varje gång Māzin nämner Turayyā, så är det med beundran. Hon äger det mod och den självsäkerhet han själv skulle vilja ha. Hon är hans förebild och kärlek, och han försöker hela tiden visa henne att han också vågar och är modig, men det lyckas inte alltid så bra. Hon är aktiv, olydig, utåtagerande och tar sig frihet, medan Māzin själv beskrivs som passiv, orolig, feg och mer beroende av sina föräldrar och Turayyās stöd.

Ur ett genusperspektiv kan man således dra slutsatsen att barnen inte beskriver traditionella könsmonster, utan att boken snarare är ett exempel på det motsatta; en

genusmedveten, modern berättelse, som verkar söka motverka stereotypa könsmonster. Dock bör samtidigt nämnas att Turayyā i boken beskrivs på ett sätt som framställer henne som ett objekt för begär. Detta antyder att den ideala kvinnan inte bara ska vara modig och självständig, utan också attraktiv, vilket är något författaren inte velat tumma på tycks det som. Objektiveringen blir extra tydlig när Turayyā beskrivs första gången:

[...] وكانت لثريا فخذان طويلتان [...] وهي، إلى ذلك، تملك صدرا عارما [...]

”Turayyā hade långa ben [...] och hon hade dessutom väldiga bröst [...]”
(Idrīs, 2005:27-28)

2.5 Humor

Trots att själva miljön som handlingen utspelar sig i är dyster finns det flera element i texten som lockar till skratt. Ett första exempel på ett humoristiskt inslag i boken är karaktären Ustād Ḥasan, som hela tiden utbrister: '*basīṭa. mujarrada tanqīra!*' eller: '*tanqīra bas!*' Frasen '*mujarrada tanqīra*' är i boken ett idiomatiskt dialektalt uttryck som Ustād Ḥasan gjort till sitt eget och som kan översättas med: 'Det är bara en struntsak!' eller liknande. I en direkt översättning betyder ordet *tanqīra* ungefär ”ett pick” i betydelsen: ”fågeln pickar sönder äggskalet” eller dylikt. Knäpp, klick och engelskans tap i betydelsen: ”To tap a typewriter” ligger också nära i betydelse. Som jag förstår det associeras alltså ordet såväl med ett litet ljud som med något som är knappt kännbart. Mot bakgrund till detta blir följande mer komiskt än min översättning lyckas förmedla.

'mujarrada tanqīra' säger man om något som förefaller en oviktigt, men Ustād Ḥasan använder det om allt mellan himmel och jord. Māzin berättar att de så småningom

gav Ustād Ḥasan smeknamnet *Manqūr*, vilket är en avledning av samma stam som ordet *tanqīra*. *Al-malja*⁹ börjar med orden:

((بسيطة. حديد بحديد. مجرد تنقيرة!)) قال سائق السيارة التي صدمت سيارتي من الخلف، فكسرت جزءاً من الضوء الأيمن وبعجت الرفراف وقشرت الدهان الجديد.

”Inga problem. Järn mot järn. Inget annat än en struntsak!” sade föraren till bilen som körde in i min bil bakifrån, så att en del av den högra lyktan gick sönder, kofångaren bucklades och den nya lacken skrapades.” (Idrīs, 2005:5)

Eller senare, när Māzin minns tillbaka till kriget och hur alla de som bodde i tiovåningshuset varje gång fick skynda sig ner till skyddsrummet i källaren vid första tecken på fallande bomber. Vidare berättar han:

لكن أيا كانت سرعتنا عظيمة، فإنها لم تضاه يوماً سرعة الأستاذ حسن مع أنه يسكن في الطابق العاشر؛ فقد كان بانتظارنا دوماً عند باب الملجأ، وهو يظهر الهدوء واللامبالاة، قائلاً: ((بسيطة يا جماعة. ليش العجلة؟! مجرد تنقيرة!))

”Men hur snabba vi än var, så var det ingenting mot hur snabb Ustād Ḥasan var; trots att han bodde på tionde våningen stod han alltid och väntade på oss vid dörren till skyddsrummet, men han verkade lugn och likgiltig när han sade: 'Inga problem gott folk. Varför så bråttom? Det är bara en struntsak!’” (Idrīs, 2005:7)

Så, när Māzin en natt i skyddsrummet vaknar och smyger upp för att rädda sin hund ger han följande beskrivning:

أسمع بعض الشخير. أنظر إلى جهة الصوت: إنها أم سعيد. يبدأ الشخير عميقاً من أنفها، وينتهي صفيراً متقطعاً من فمها. الله يساعذك يا أبا سعيد!
حمودي يتململ في مكانه، ويحك أذنه التي تكاد تقطر دماً. الأستاذ منقور يضطرب... أم تراها مجرد تنقيرة؟

”Jag hör några snarkningar. Jag tittar i riktning mot ljudet. Det är Ummu Saʿīd. Snarkningarna börjar djupt från hennes näsa, och slutar i en avbruten vissling från hennes mun. Gud hjälpe dig Abu Saʿīd! Hammūdi vrider och vänder sig på sin plats, medan han kliar sitt öra som är nära att börja blöda. Ustād Manqūr fiser... Eller var det bara en struntsak?” (Idrīs, 2005:39)

I slutet av boken finner vi en kort epilög om vad som hände efter kriget, och där berättas det att Ustād Manqūr öppnar en butik för arabiskt godis, och stod utanför dörren och – precis som han brukade göra framför skyddsrummet – välkomnade förbipasserande och bjöd in dem för att prova hans läckerheter:

((ولو نقرة من أطايبنا!))

”Om så bara en struntsak [eg. smula] av våra delikatesser!” (Idrīs, 2005:53)

Ett annat humoristiskt inslag i boken är hur berättaren ingående beskriver problemet med myggen och hur de bekämpades under tiden i skyddsrummet med *Kātūl*. *Kātūl* är den typ av insektsgift som man köper i en sorts gröna spiralkakor som man sedan tänder eld på. Efter att ha förklarat hur själva spiraldisken ser ut och hur man tänder den, fortsätter berättaren med beskrivningen:

فيتساعد منها دخان كثيف ورائحة... والعياذ بالله: تسبب لمن لم يعتدها صداعا في الرأس، وحرقة في العينين، وربما تورما في الحنجرة.

”Så stiger en tjock och illaluktande rök från den... och Gud bevare oss väl: Den ovane drabbas av huvudvärk, sveda i ögonen och kanske även svullen strupe.” (Idrīs, 2005:13)

Kātūl var en av de få helt nödvändiga saker som behövdes nere i skyddsrummet och det var Māzins familj som ansvarade för att det alltid fanns tillräckligt för nätterna där nere. En gång när Māzin till sin förtvivlan upptäcker att han glömt detta viktiga insektsgift uppe i lägenheten och vad värre är också glömt sin hund Sulṭān instängd i sin bur, beskriver han det så här:

ليت الأرض تنشق وتبلعني! سلطان سيموت في البيت من الخوف أو شظايا القذائف، ونحن سنموت هنا من البرغش!

”Jag önskar marken ville spricka upp och svälja mig! Sultān kommer dö i huset utav rädsla eller missilsplitter, och vi kommer dö här utav myggen!” (Idrīs, 2005:24)

Ytterligare ett exempel på humor i boken är karaktären ad-duktūr Fīlīp, som varje gång han hör en raket avfyras, börjar spekulera i exakt varifrån den sköts och vilken sorts missil det var. Självsäkert lugnar han de andra med sina ”fakta” som egentligen bara är gissningar. Han får av de andra i huset smeknamnet ”Vår militära expert” eftersom han är den enda som svarar på Māzins mammas frågor efter varje raket huruvida den sköts från eller mot deras område.

Det finns mycket i boken som man skulle kunna nämna här, men jag nöjer mig med att slutligen berätta om Ummu Hāni som inte är vidare förtjust i Māzins hund. Māzin berättar följande:

أتدرون ما كان يفعل كلبى حين يسقط الصاروخ؟ يختبئ - بفروه الأبيض الناعم المنفوش - تحت الرفوف الحديدية في غرفة عائلة أبي سعيد داخل الملجأ، ويبدأ بالعواء. فتصرخ أم هاني: ((هش. هذا ما ينقصنا. كلب! ما أوسخه! ارمه في الشارع. تخلص منه. كله ميكروبات!!)) فيهرع سلطان إلى حيث أجلس في الملجأ، ويتكوم بين ذراعي وساقى، وهو يحدج أم هاني بنظرة أسف... وعتاب.

”Vet ni vad min hund gjorde när bomberna föll? Han gömde sig – han med sin fluffiga lena vita päls – under järnhyllorna i Abu Saʿīds familjs rum inuti skyddsrummet, och började yla. Så Ummu Hāni skrek: 'Shh. Vi behöver inte detta. Hund! Vad den har smutsat ner sig! Släng ut den på gatan. Få bort den. Den är full av bakterier!' Så Sultān rusade dit jag satt i skyddsrummet, föll ihop mellan min arm och mitt ben, medan han stirrade på Ummu Hāni med en ångerfull och anklagande blick.” (Idrīs, 2005:17)

Den gången då Māzin glömde både sin hund och insektsgiftet uppe i lägenheten började de vuxna stirra på honom, sucka och muttra vid tanken på en natt full av myggbett och surrande. Māzin försvarar sig förtvivlat, men tillägger samtidigt att det största problemet ju inte är myggen utan hans hund. Då kan vi läsa att:

كان أول من تكلم أم هاني: ((الكلب، الله يأخذه! وسخ. أما الكاتول...))

”Den första som talade var Ummu Hāni: 'Hunden, må Gud ta honom! Den är smutsig. Vad gäller Kātūlen däremot...’” (Idrīs, 2005:25)

Senare under natten lyckas Māzin hämta sin hund och även insektsgiftet, men raketerna börjar på nytt att explodera utanför när han är på väg tillbaka till källaren. Han upptäcker att han måste ha tappat giftet när han föll i trappan av den starka explosionen. Återigen kommer han tillbaka utan insektsgift, men i alla fall med sin hund. Då berättar Māzin hur de vuxna står tysta och stirrar på honom och fortsätter:

بل لم تتمالك أم هاني عن أن تقول ساخرة: ((كأن فرحتنا ... بكلبه الوسخ!))

”Men Ummu Hāni kunde inte hålla sig från att säga hånfullt: 'Som om han gladde oss... med sin smutsiga hund!’” (Idrīs, 2005:47)

I epilogen låter berättaren oss veta att ironiskt nog köpte Ummu Hāni sig en tik kort efter att de flyttat till ett nytt hus, och att med denna fick Sultān tre valpar.

Det finns många exempel i boken på hur författaren på liknande sätt som ovan använder ”ödets ironi” som humor, samt hur han på ett träffande sätt ger små problem i vardagen mycket stora proportioner, vilket kan kännas igen hos både barn och vuxna. Trots att själva ramhandlingen och miljöerna i boken kan kännas främmande för någon som inte upplevt krig eller en tid i isolering, kan man ändå känna igen sig i de situationer som uppstår och i relationerna människorna emellan. Detta gör att handlingen inte blir så främmande ändå, utan märkligt nog känns både verklig och vardaglig.

2.6 Budskap

*Al-malja*⁹ kan inte sägas vara någon fostrande text i traditionell betydelse med tydliga pedagogiska lärdomar. Det är dock möjligt att urskilja underliggande budskap i texten som författaren verkar vilja förmedla. Jag väljer att i detta avsnitt fokusera på tre saker som jag tycker mig kunna skönja mellan raderna i texten. Det första är vikten av att våga stå upp för sig själv och säga ifrån när man blir orättvist behandlad; det andra är att barns utsatthet gentemot de vuxna synliggörs, och det tredje är att krigets 'vardagsliv' beskrivs och, i viss mån, avdramatiseras.

Det första ovannämnda budskapet är kanske det viktigaste. Genom boken löper detta tema som en röd tråd i handlingen. Turayyā står för mod och självförtroende och Māzin beundrar henne för att hon vågar stå upp för vad hon tycker och säga emot de vuxna (se även 2.4 ovan). I slutet av boken verkar Turayyā, med sitt lilla försvarstal, ha påverkat även Māzins far, som trotsar all faror och springer upp i huset och hämtar insektsgiftet själv. När han utmattad återvänder anklagar Māzins mor honom för att vara lika galen som deras son, varpå Māzin återger hur han mellan andetagen svarar:

– بصراحة يا حبيبتى، لم أطق أن أرى ميزو هكذا!
وأعتقد أنني لمحتة ينظر إلى... ثريا.

”- Ärligt talat kära du, så stod jag inte ut med att se Mīzū så här!
och jag tyckte jag såg hur han kastade en blick mot... Turayyā.” (Idrīs, 2005:50)

Māzin beskriver hur utsatt han känner sig när de vuxnas besvikna, allvarliga blickar genomborrar honom (Idrīs, 2005:26,47). Att synliggöra barns utsatthet gentemot de vuxna tycks vara ett uppdrag författaren valt att ta sig an, vilket också utgör bokens huvudintrig.

Det är inte så att de vuxna i boken målas upp som onda, men läsaren får ur ett barns perspektiv se hur deras förväntningar, besvikelse och subtila förtryck genom suckar och blickar kan upplevas för den utsatte. Då Māzin ligger förkrossad i sin bädd på golvet i skyddsrummet, invirad i sin filt för att slippa både myggen och de vuxnas anklagande blickar gör han följande reflektion:

أتعرفون ما هو أبشع من الصواريخ والقنابل؟
البرغش والبهدة.
نعم، البرغش والبهدة...

”Vet ni vad som är värre än raketer och bomber? Mygg och elakhet. Ja, mygg och elakhet...” (Idrīs, 2005:26)

Ytterligare ett budskap, eller kanske snarare ett tema som löper genom boken är att vardagen rullar på även under de extrema omständigheter som ett krig innebär. Kriget finns hela tiden med i bakgrunden, men utgör aldrig själva handlingen i sig. Som läsare slås man av hur vardagligt livet verkar, där detaljerna och de små problemen får stor uppmärksamhet. Visserligen innebär kriget en förändrad vardag för de boende i huset, men detta är inte bara något negativt. Māzin beskriver hur barnen i huset under den tid då kriget pågår längtar efter de gånger de får spendera sin tid tillsammans nere i skyddsrummet. Det blir ett socialt forum där de får träffas, leka med varandra och visa upp sina nya saker, eller nya konster de lärt sig (Idrīs, 2005:14). Att skildra livet under kriget, samt bryta den tystnad som funnits kring detta krig, är något som författaren själv i boken säger sig velat göra (Idrīs, 2005:52). Se även avsnitt 1.2 ovan.

SLUTSATS

En liberal inställning till det arabiska skrivna språket, med inslag av libanesisk dialekt, genusmedvetna porträtt av karaktärerna och för barn relevanta lärdomar och budskap samt ingredienser som spänning och humor gör *Al-malja'* till ett gyllene undantag från den rådande normen för arabisk barn- och ungdomslitteratur. *Al-malja'* är skriven för barn, ur ett barns perspektiv och låter läsaren sympatisera med barnen. Boken beskriver krigets verklighet ur ett vardagsperspektiv med fokus på de små problemen, samt synliggör barns utsatthet gentemot de vuxna – något jag tror tilltalar den unge läsaren. Den lyckas med konsten att vara både allvarlig och komisk på samma gång.

Jag anser således att *Al-malja'* är en bok lämpad för barn. Detta är ingen självklarhet bara för att den är skriven för barn, även om det borde vara så. Det finns mycket barn- och ungdomslitteratur som av olika anledningar misslyckas med att vara både relevanta, dvs förståeliga för sin målgrupp, och samtidigt underhållande. Det råder inga tvivel om att Idrīs tar sitt uppdrag på allvar – att skriva böcker som i första hand underhåller snarare än undervisar.

Kanske är detta ett tecken på ett stundande trendbrott inom arabisk barn- och ungdomslitteratur? *Al-malja'* gavs ut år 2005, och det finns inget som talar för att detta skulle vara den enda boken av sitt slag. Många böcker har blivit utgivna sedan dess, så kanske får vi inom kort se arabvärldens barnboksförfattare ge ut böcker som fånglar en ny generation unga läsare och således stärker den arabiska barn- och ungdomslitteraturens svaga ställning. Samāḥ Idrīs är i varje fall högst delaktig detta arbete.

KÄLLFÖRTECKNING

Henning, Mona (1990). "Alfons Åberg och arabisk barnlitteratur". *Barnboken: Svenska barnboksinstitutets tidskrift*, 1990:2, 20 – 25.

Idrīs, Samāh (2005). *Al-malja?*. Beirut: Dār Al-Ādāb.

Isaksson, Britt & Hallonsten, Sven (2008). *Världens barnboksförfattare – från Afrika, Asien, Latinamerika och Mellanöstern*. Lund: BTJ Förlag/ BTJ Sverige AB.

Kåreland, Lena (2005). "Inledning" i *Modig och stark – eller ligga lågt: Skönlitteratur och genus i skola och förskola* s. 9 – 21. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Kåreland, Lena (2005). "Frihet eller närhet? Om Benny och Malla" i Kåreland, Lena (Red.), *Modig och stark – eller ligga lågt: Skönlitteratur och genus i skola och förskola* (s. 25 – 51). Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Kåreland, Lena & Lindh-Munther (2005). "(S)könlitteraturen i förskolan" i Kåreland, Lena (Red.), *Modig och stark – eller ligga lågt: Skönlitteratur och genus i skola och förskola* (s. 113 – 152). Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Kåreland, Lena (2009). *Barnboken i samhället*. Lund: Studentlitteratur.

Nevermo, Kristin (2009). *Pippi og Emil i den arabiske verden: En studie av graden av tilpasning i de arabiske oversettelsene av Pippi Langstrømpe og Emil i Lønneberget*. Masteroppsats, Universitetet i Oslo, Institutt for kulturstudier og orientalske språk.

Wehr, Hans (1979). *The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic. The 4th Edition*. Urbana: Spoken Language Services.

Opublicerade källor:

Rooke, Tetz (2004). "Arabisk barn och ungdomslitteratur". Föredrag vid Göteborgs stadsbibliotek den 2 april

Cedernil, Valentina (2011). "A Magic Carpet Trip to the Children's Books of the Middle East: Discovering the voice of Arabic children's books of today". Kandidatoppsats, Göteborgs Universitet, Institutionen för språk och litteraturer.

Bilaga I: Transkribering av det arabiska alfabetet

Bokstav	Transkribering	Fatha transkriberas 'a', kasra 'i' och damma 'u'.
ا	ʾ / ā	
ب	b	
ت	t	
ث	ṯ	
ج	j	
ح	ḥ	
خ	ḵ	
د	d	
ذ	ḏ	
ر	r	
ز	z	
س	s	
ش	š	
ص	ṣ	
ض	ḍ	
ط	ṭ	
ظ	ẓ	
ع	ʿ	
غ	ġ	
ف	f	
ق	q	
ك	k	
ل	l	
م	m	
ن	n	
ه	h	
و	w / ū	
ي	y / ī	

Bilaga II: Illustration av ‘Umar al-Ḳūrī (ur *Al-malja*’, sidan 48)

